

SynHør-bladet

27. årgang

Nr 4 - 2018

Barnegruppen i aksjon ved sommertreffet i Hamar

**Landsforbundet for kombinert Syns- og Hørselshemmede/Døvblinde
(LSHDB)**

Innhold

Styrets hjørne	3	NØD-SMS	15
Sommertreffet 2018	4	Storstua utvides på Eikholt	15
Rapport fra barnegruppen	8	De fant veien ut av det totale	
Livskvalitet og psykisk helse	10	Mørket. Del 2. Ragnhild Kåtas	
Dagstur til Ekebergparken	11	Historie	16
Sjakkhjørnet	13		

Landsforbundet for kombinert Syns- og Hørselshemmede/Døvblinde

Leder: Åshild Johansen
Tlf: 402 34 452
E-post: aashild.lovise@ebnett.no

Nestleder: Kari Kristine Engan
Tlf: 72 88 94 01
E-post: ka-k-eng@online.no

Styremedlem: Bibbi Hagerupsen
Tlf: 960 46 065
E-post: bibbih@online.no

Styremedlem: Erik Nilsen
E-post: erini@online.no

Styremedlem: Hege Dahlen
Tlf: 970 01 093
E-post: hege.beathe.dahlen@gmail.com

1. varamedlem: Odd Paulsen

2. varamedlem: Sissel H. Markhus

Syn-Hør-bladet
Redaktør: Erik Olav Johansen
SMS. 402 34 454
E-post: erik@lshdb.no

ADRESSE:

LSHDB
Skippergata 33
0154 Oslo

E-post: kontor@lshdb.no
Internett: www.lshdb.no
Tlf: 22 41 34 24
Mobil: 95 94 93 57

Daglig leder: Karin Andvig

Kontoret er åpent annenhver onsdag, torsdag og fredag.
Kontoret ligger i 5. etasje.

Trykk: Rycon AS

Opplag: 330

Styrets hjørne

Sissel Markhus

Hei alle medlemmer og andre lesere!

Nå var det min tur til å motta stafett-pinnen til å skrive i «Styrets hjørne» i dette bladet.

Vi har hatt en kjempeflott sommer med virkelig herlige temperaturer. Varmen var kanskje litt plagsom til tider, men man skal kanskje ikke klage. Man trengte faktisk ikke å reise til syden denne sommeren. Her hjemme har det vært så varmt at man bare kan nyte godværet med bading og uteliv til seine kvelder. Virkelig fantastisk!

Også i år har vi hatt sommertreff, denne gang i Hamar. Vi har hatt en fin uke der ute ved Mjøsas bredder. Det gikk fint på årsmøtet tirsdag med blant annet vedtak av noen endringer av vedtekter.

Så var det to spennende dager med likepersonkurs onsdag og torsdag. Fredag var dagen til fri disposisjon. Mange var ute på rusletur rundt og utforsket byområdet. Lørdag tok vi en flott båttur med Skibladner fra Hamar til Lillehammer. Der ventet to store busser som kjørte oss tilbake til Hamar.

Vi hadde også en barnegruppe med i

år. De har skrevet en egen artikkel i bladet.

Det blir spennende hvor sommertreffet havner neste sommer. Jeg regner med at dere får dere vite det i neste nummer.

Ellers så håper jeg at dere alle har hatt en fin sommer og fått ladet opp batteriene.

Nå går det mot høst. Forhåpentlig får vi en fin høst med fine høstfarger.

Det jeg vet nå er at vi skal ha to styremøter mot jul og en idedugnad på Kielferja 20. - 22. september. Det blir nok flere saker å gjennomgå, og så blir det en del møter med eksterne aktører med deltakelse fra noen av oss i styret.

Blant annet blir det jubileumsfeiring på Css.

Ellers har vi også et prosjekt med LSHDB fra ExtraStiftelsen, «Friluftsliv for alle, hele året». Vi har hatt to vellykkede samlinger, en vinter og en vår. Nå nærmer det seg samling nr. 3 som blir lagt til på Vangen i Østmarka. Vi gleder oss meget.

Det blir igjen likepersonkurs/ julebord i Asker 16. – 18. november.

Må også nevne at LSHDB-styret fikk inn en ny mann under årsmøtet etter John Sandell som sluttet frivillig. Vi takker han for mange år i styret. Vi ønsker Erik Nilsen velkommen til det nye styret. Så håper vi han vil trives med oss damer som er i flertall. Det blir nok bra for Odd P. å få en likekjønnet inn i styret.

Tilslutt ønsker jeg dere et flott høst.

**Hilsen Sissel
2. varamedlem**

Sommertreffet 2018.

Av Tormod Prytz.

Scandic Hotell Hamar er et av Norges største konferansehotell.

Opplysningene om hotellet spriker, avhengig av hvor de hentes fra. Der er minst 17 møterom. Det største tar minst 1000 personer.

Hotellet er bygd i 1990 og har 8 etasjer. Det har 239 rom for gjester. 219 av rommene er "allergivennlige", 20 "dyrevennlige" og 14 for funksjonshemmede.

Treningsrom og badstu finnes også, og i resepsjonen kan man låne sykkel.

Hotellet ligger sentralt i Hamar, ca. 10 minutters gangavstand fra sentrum.

Som vanlig fant sommertreffet sted i uke 26. Mandag 25. juni innfant deltakerne seg med ledsagere og tolker. På det meste var vi i overkant av 100 personer.

Dagen ble brukt til sosialt samvær og praktiske opplysninger.

Tirsdag var landsmøtedagen. Men før landsmøtet fikk vi et interessant foredrag av tidligere statsarkivar Per-Øivind Sandberg. Han redegjorde for Hamars historie og snakket også om undervisningen av døve og døvblinde på Hamar. En del av foredraget handlet om Ragnhild Kåta. Vi ble imponert over hva fantasi og tålmodighet kunne utrette! Sandberg har for øvrig skrevet boka "Historien om de døves vel". Den finnes i vanlig trykk, i punkt-skrift og som lydbok.

Landsmøteprotokollen er like om hjørnet, men ikke alt står der.

For første gang hadde vi en døv møteleder, Nora Mosand. Det gikk fint, som ventet. Bare så rart at det ikke har vært prøvd før. En annen forbedring var at fellestolkene hadde utvidet sin rolle. Vi fikk vite mer om hva som skjedde, som vi blinde ikke tidligere fikk rede på. Vi hadde regnet med lange forhandlinger, for LSHDB skulle behandle forslag til nye vedtekter. De gamle trengte språkvask, og ordningen med representantskapsmøter gjorde at medlemmenes innflytelse varierende avhengig av om de bodde i et område som hadde distriktslag eller ikke.

Ved å sløyfe representantskapet og holde landsmøte hvert år, blir alle likestilt. Billigere for LSHDB blir det også. Møtet tok kortere tid enn vi "eksperter" regnet med. LSHDBs sentralstyre og valgkomiteen ble gjenvalgt.

John Sandell har dessverre måttet trekke seg som styremedlem. Hans plass ble overtatt av Erik Nilsen.

Tirsdagskveldens underholdning sto "Midt-Norge" for. Kirsti Fylling hadde laget en bokstavlek, der to firepersonslag konkurrerte. Fellestolkene ga god beskrivelse av lagenes arbeid med oppgavene. Tormod Prytz hadde laget anagrammer, der det gjaldt å finne geografiske navn i Norge. Eksempler: "Hei tolk" ble til Eikholt; "O sommerlørdag" ble til Møre og Romsdal.

Her ble forsamlingen delt i grupper, så alle kunne være med.

Onsdag og torsdag hadde vi likepersonkurs: "Samarbeid mellom døvblinde, tolker

og pårørende med øvelser i haptisk kommunikasjon".

Lise Weggersen fra tolketjenesten i Buskerud gjennomgikk tolkeforbundets etiske retningslinjer. Det var et tema som slo an! Flere mente at hensynet til brukerne var altfor lite behandlet. Det burde vært med noe om sunt folkeveit.

Dessuten bør brukerne få beskjed om hva de kan regne med at tolk/ ledsagerne kan hjelpe til med.

Tolk/ledsager må ikke være et hjelpemiddel som det ikke finnes bruksanvisning til. Det ble altfor kort tid til dette emnet.

Men så var jo Åshild Johansen syk, og hun gikk med på at hennes innlegg kunne sløyfes. Ja, sånn er livet: Når nøden er størst, er hjelpen nærmest.

Så var det brukernes tur. Bibbi Hagerupsen og Kathrine Goborg Rehder viste med haptisk kommunikasjon hvordan de forberedte seg til turen med Skibladner.

Dette er jeg ikke i stand til å beskrive. Vellykket var det nå likevel!

Kari Kristine Engan har vært veileder for tolkestudenter i mange år. Hun har ikke fått opplæring i tolkebruk, så "veien ble til mens hun gikk den". Hun snakket om "Samarbeid mellom bruker og tolk før, under og etter oppdrag med bruk av haptisk kommunikasjon". Kari nevnte en rekke forhold som er nyttige å være oppmerksom på. Det er f.eks. viktig å få velge riktig tolk til riktig oppdrag. Kari's innlegg bør være med når det evt. skal lages veiledning for tolker og tolkebrukere. Deretter viste tolken eksempler på haptiske tegn som Kari har bruk for på temakursene på Eikholt: Hvor sitter kursdeltakerne; hvem følger ikke med; ser foreleser-

ne i min retning så jeg kan rekke hånden i været for å få ordet; det er kommet kaffe, osv. Brukeren må selv bestemme hvor mye og hva slags informasjon tolken skal gi.

I spørsmålsrunden etter innlegget ble det ytret ønske om en oversikt på lyd over haptiske tegn. Det ble også ytret ønske om at brukeren alltid skal få tolkens telefonnummer. Tolken får jo alltid brukerens. Dette oppleves som diskriminerende og svært utrygt. En fordel ville også være om brukeren får kjennskap til hva tolken er flink til. Oversikt over dette kan nok brukeren selv samle sammen når hun/han har brukt tolk noen år, men ...

Elin Lippe Stavnes driver idrett. Hun fortalte om bruk av haptisk kommunikasjon f.eks. når man løper.

Hege Beathe Dahlen fortalte om bruk av haptisk på turer med førerhund. For sikkerhets skyld: Førerhunden hennes behersker ikke haptisk! Men man har jo tolk/ledsager!

Det er i det hele tatt veldig nyttig å kjenne til de haptiske tegnene! Jeg mener at også blinde kan ha nytte og glede av dem.

Torsdag formiddag hadde vi gruppearbeid. Vi skulle forberede turen med Skibladner og finne ut hvilken nytte vi kunne ha av haptisk kommunikasjon. Det ble ikke forlangt skriftlige svar på oppgaven, så vi slapp å bruke tid på formuleringer.

Jeg tror diskusjonene i gruppene ble livligere på den måten. Mange gode tips kom fram på møtet i plenum etterpå!

Kursets siste innlegg var ved Line Hovland. Hun fortalte om Charles Bonnet syndrom. Det ytrer seg slik at synshemmede ser ting som ikke er der. Line Hovland holder på med et masterprosjekt, og når det er ferdig, får vi vite mer. Men noe kan du lese i nr. 3 av SynHør-bladet for i år.

Bibbbi Hagerupsen skal ha stor ros for kursopplegget! Kurset ble godt gjennomført, og innholdet var både interessant og nyttig! Stor takk og applaus!

Onsdag kveld fortalte døveprest i Oslo, Jarl Åge Tjørn, om døvekirkens arbeid. Jeg var ikke til stede, så jeg må dessverre vise leserne til andre informasjonskanaler.

Torsdag kveld sto "oslo-laget" for underholdningen. Den var temmelig visuelt lagt opp, men fellestolkene beskrev ganske godt. Tida er for knapp til at tolkene rekker å få med seg alt. Lagene er jo innstilt på å vinne, og da er det ikke tid til å spørre tolkene om det går for fort. Det var sikkert et kostelig syn å se at en gjeng døvblinde med hendene på ryggen og bind for øynene kappspiste kake med sjokoladesaus!

Fredagen var til fri disposisjon. Flere reiste til Lillehammer. Noen besøkte severdigheter i Hamar, noen shoppet og de andre vet jeg ingenting om.

Men været innbød til avkjøling i Mjøsa. En kald drink i skyggen var vel heller ikke å forakte!

Kveldens underholdning sto Telemark for. Også her hadde fellestolkene full sysselsetting med å beskrive det som skjedde.

Lørdag var vi på tur med Skibladner

fra Hamar via Gjøvik og Moelv til Lillehammer.

Hjemturen foregikk med buss. Det fine sommerværet hadde holdt seg hele uka.

Det smakte ekstra godt på Mjøsa. Trekkspillmusikk hører også med, og sannelig var det en spillemann på dekket, som underholdt oss med gamle slagere.

Det låt riktig bra, kanskje særlig fordi han ikke brukte forsterker.

Medbrakt matpakke kom godt med, for restauranten ombord var stadig full.

Skibladner eies og drives av A/S Opplandske Dampskibsselskap, som ble stiftet i 1852. Skibladner ble bygd i Motala, Sverige, sjøsatt i 1856 og ombygd ved Akers mek. verksted i 1888, da den ble forlenget med 20 fot og fikk nytt maskineri. I 1920 ble maskinen ombygd fra kullfyring til oljefyring.

Den yter 606 hestekrefter og gir maksimalt 14 knops fart. Marsjfart er 12 knop, 22,224 km per time.

Oljeforbruket er 2500 liter per dag, ca. 100 nautiske mil, 6 anløp og 10 timer. Skovlhjulene har en diameter på 5 meter. Hvert hjul har 8 skovlblad. Hvert skovlblad måler 230 x 70 cm.

I dag er Skibladner 165 fot lang, 16 fot og 7 tommer bred og 5 fot og 6 tommer dyp. En fot er drøyt 30 cm. Skipskontrollen krever et mannskap på minst 6, høyst 20. Høyeste tillatte antall passasjerer er 230. Siden 2. august 1856 har Skibladner gått i rute mellom Eidsvoll og Lillehammer.

Lørdagskveldens underholdning var Buskeruds ansvar. Men Åshild Johansen var syk,

og Odd Paulsen gjennomførte det hun hadde forberedt. Det var en morsom quiz.

Igjen ble forsamlingen delt i grupper, slik at alle kunne være med.

Etterpå redegjorde Sissel H. Markhus for barnas aktiviteter. For tiende gang hadde hun laget programmet.

Mandag gikk med til å bli kjent med hverandre – eller fornye bekjentskap fra tidligere sommertreff.

Tirsdag besøkte de dyreparken på Tangen.

Onsdag var de på stranda hele dagen. Det var veldig varmt, og derfor populært med bading. Grilling ble det visst også.

Torsdag dro de til Hoppeland.

Fredag toget de til Hunderfossen, som er en veldig fin familiepark med en mengde attraksjoner. Der gikk hele dagen! De dro fra Scandic før kl. 9 og var tilbake kl. 19.

Lørdag var planen å besøke jernbanemuseet. Men én var ikke helt frisk, så det ble lek på hotellet og kino. Barnevaktene fikk stor applaus for innsatsen!

Kari K. Engan takket Sissel for programmet, En flaske vin skiftet eier. Barna var kjempefornøyd, og foreld-

rene satte stor pris på å få tid til landsmøtet, kurset og samtaler med skjebnefeller!

Jeg vil også nevne at Tanita Thomasen og Denis Protiuc ga et brettspill som barna kan bruke dersom de må være inne. De har prøvd det, og det er ingen tvil om at det blir brukt i framtida! Stor takk til giverne!

Odd Paulsen fikk også edle dråper for at han hadde ordnet med båtturen og var avløser for Buskerud lørdagskvelden. Det var også en flaske vin til Bibbi, som takk for det svært vellykte kurset. Tolk/ledsagerne ble også hjertelig takket, særlig fellestolkene for beskrivelsene av det som skjedde "på scenen" og som blinde ikke kunne se!

Hotellet fikk en velfortjent takk for hyggelig betjening, god mat, god teleslynge og god hjelp med å ordne riktig belysning.

Til slutt takket Kari for samværet og ønsket alle en veldig god sommer og god reise hjem. Hun hilste også fra Åshild, som allerede var i bedring.

Rapport fra barnegruppen

Skrevet av Mina og Anne Marie

På mandag møttes vi på Scandic Hamar, for årets sommertreff! Denne sommeren var vi fem barn og to ledere.

På tirsdag tok vi toget til Tangen, 30 minutter fra Hamar. Her skulle vi besøke dyreparken, en dyrepark med mange spennende dyr. Vi vandret rundt i flere timer, og så på blant annet aper, lamaer, slanger og sebraer. Vi fikk også lov til å mate noen av dyrene, noe som barna syntes var stas!

På onsdag var det meldt godt og varmt vær, og vi bestemte oss for å ha en avslappet dag på strandområdet i Hamar, Koigen. Det ble både bading, grilling, soling og leking, og vi fikk til og med bade fra det berømte stupetårnet!

Torsdag var den siste dagen jeg var med på sommertreffet for i år, og vi dro til lekeland. Når vi ankom, innså vi at vi hadde sett feil på åpningstidene, og vi hadde en time på oss før lekeland åpnet. Vi brukte denne tiden på å gå på Rusta og Plantasjen, noe som var overraskende gøy! På lekeland ble det mange timer i skliene, trampolinene og hinderløypene. Vi lekte både gjemsel og sisten, og måtte ta oss en pause for å spise is da vi ble varme. Dagen ble vellykket!

På fredag var det bare tre barn en voksen igjen og uken begynte å gå mot slutten. Vi bestemte oss derfor for å utnytte Hamar på sitt beste og tok NSB-toget opp til Hunderfossen. Der hadde vi en utrolig fin dag med både karuseller for de minste og de litt større. For de minste ble det traktorkjøring, gravemaskinkjøring og vi fikk til og med sitte i et vikingskip. For det litt eldre ble det litt mer fart

og mange berg og dal baner ble kjørt igjen og igjen. Vi fikk også gått rundt å sett på både troll og andre eventyrfigurer som gjemte seg rundt i parken. Det ble en utrolig innholdsrik og fin dag, og da vi endelig satt oss på toget på vei tilbake til Hamar, sovnet alle barna.

Fra Hunderfossen

På lørdag var alle en smule slitne etter den lange gårsdagen, så vi tok en rolig morgen hvor vi lekte og slappet av på en lekeplass i nærheten av hotellet. Etter vi spiste lunsj dro vi å så på kino. Der så de eldste en spennende film om vennskap, mens jeg og den minste holdt oss til Brannmann Sam.

Da lørdagen var ferdig så betydde dette også at det var slutt på årets LSHDBs sommertreff, og vi måtte si farvel. Det er alltid like trist å si ha det, men vi vet jo at vi møtes til nye spennende eventyr neste år også!

Sissel Markhus har sendt dette flotte bildet av barnegruppen som slapper av på Hotellet under sommerstevnet.

Lshdb fikk et spill fra Tanita og Denis som heter: «Ryktet går».

Det ser ut til at barna er oppslukt av spillet.

Takk til Tanita og Denis.

LIVSKVALITET OG PSYKISK HELSE

Av: Margrethe og Cor van der Lijcke

Konferanse for personer med døvblindhet og deres pårørende 25.-26.april 2018

"Always look at the bright side of life"

Vi var så heldige at vi fikk plass på denne konferansen, som for første gang i "vår historie" hadde fokus på både brukere og pårørende (ektefeller, foreldre, søsken, øvrig familie).

Arrangørene (Nasjonal kompetansetjeneste for døvblinde) hadde skaffet dyktige forelesere som hadde innlegg som passet for oss alle. Vi fikk god innføring både fra fagpersoner og fra erfaringseksperter.

Temaene var:

*** Veier til god psykisk helse v/ Maj Volden**

*** Livet rundt døvblind forelder v/ Berit Rasmussen Øye**

*** Når felles opplevelser og erfaringer gjør verden større v/ Ida Skredlund**

*** Helse og familieklima i familier hvor den ene forelderen har døvblindhet v/ Agneta Anderzen Carlsson og Moa Wahlquist**

*** Mitt liv i dag – og hvordan jeg kom gjennom det verste v/ Merete Karlsen**

*** Når støtte ikke er nok v/ Hege Saltnes**

*** Arbeidsglede v/ Iselin Brenden**

Kurset var lærerikt, inspirerende, spennende, tankevekkende, rørende, og noen ganger konfronterende. Og ikke minst var det veldig motiverende å møte deltakerne, som var i samme båt som en selv.

De fine omgivelsene på Scandic hotell i Asker ga muligheter for gode samtaler både under måltider og i pauser.

"Mangt skal vi møte og mangt skal vi mestre. Dagen i dag den kan bli vår beste dag". (Fra "Vår beste dag" av Erik Bye)

Vi kan tenke oss at det blir nye muligheter for bruker- og pårørendetreff, og kanskje også egne pårørendetreff. Vi ser gjerne at en konferanse som denne gjentas, men de regionale sentrene kan muligens også ha dette på agendaen?

En stor takk til arrangørene, foredragsholdere og møteledere, hotellpersonalet, tolk/ledsagere og alle meddeltakere!

Dagstur til Ekebergparken

Skrevet av Sissel Haavik Markhus

Distriktslaget Lshdb Oslo/Akershus og Østfold hadde dagstur til Ekebergparken sammen med distriktslaget Lshdb Vestfold lørdag 2. juni. Vi møttes oppe på Ekebergrestauranten kl. 11:00.

Der var guiden Mari som tok oss med på en 2 timers tur gjennom parken og fortalte oss om kunstnerne og skulpturene. Vi gikk sentralt i parken opp fra Ekebergrestauranten, forbi vannreservoaret og opp til Ekeberg Camping. Videre gikk vi gjennom skogen og hilste på den store "Walking Woman".

Noen orket å bli med ned til "klassikeren" ved Karlsborg Spiseforretning der vi blant annet så på skulpturer av Vigeland, Auguste Rodin, Renoir og Salvador Dali. Nederst i parken opplevde vi også Marilyn Monroe og Deep Cream Madonna.

Det var fryktelig varmt den dagen, ca. 30 grader. Vi måtte passe på og drikke masse vann, og det gikk bra med alle og vi klarte oss gjennom varmen. Heldigvis var det mange trær som kastet litt skygge og det hjalp litt. Det var en veldig fin dag, og fikk godt utbytte av guidingen til Mari. Hun var flink til å fortelle.

Etter parkturen gikk vi til Ekebergrestauranten og spiste en sein og varm lunsj, og nøt den flotte utsikten ned mot Oslo sentrum - Operaen, Sørenga, Aker Brygge, Rådhusplassen etc.

Det var så flott å kunne se hele Oslo i strålende vær og blå himmel. På menyen sto valget mellom laks eller andelår. Og til dessert fikk vi også kaffe/te.

Historien om Ekebergrestauranten er at den ble opprinnelig oppført allerede i 1916, av Tiedemanns Tobakksfabrikk.

I 1927 vant Oslo-arkitekten Lars Backer konkurransen om å tegne den nye Ekebergrestauranten. To år etter konkurransen stod et av Europas fremste funkisbyggverk ferdig, til glede for hele Oslos befolkning.

I dag er bygget fredet og oppussingen av bygningen er basert på tanken om å ta vare på det klassiske, men modernisere for en ny tid.

Vi var der til kl. 16:00, så tok noen av oss trikken ned til sentrum og vi spaserte til Sørenga der det er mange nye leiligheter og flere restauranter.

Vi stoppet et sted og kjøpte is og noe å drikke. Så spaserte vi videre til enden av Sørenga der hvor mange folk badet.

Da klokka ble cirka halv sju var vi igjen litt småsultne og fant en meksikansk restaurant og spiste litt lett mat og drikke.

Vi satt til klokka var cirka 22:00.

De som kom fra Vestfold måtte rekke toget tilbake og vi fra Oslo/Akershus dro hjem.

En veldig flott dag og koselig å være sammen hele dagen. Og vi var virkelig heldige med været. Sjelden man opplever slik sydentemperatur her i Oslo.

Hilsen fra styret
For distriktslaget Lshdb
Oslo/Akershus og Østfold

Sjakkhjørnet.

Av Tormod Prytz.

Jeg oppdaget i sommer at jeg ikke har sendt noe om sjakk til bladet. At det går an!

Jeg får vel begynne med den tradisjonsrike "gladsjakken", som arrangeres av Blindes sjakklubb, Trondheim. I år ble den spilt 10. og 11. mars med 8 deltakere. Så fort en runde er ferdig, begynner neste. I år ble det 6 runder.

Lørdagskvelden spleisa vi på pizza i spillelokalet. Da fikk vi sosialt samvær med morsomme historier på kjøpet.

Her er sluttstillingen:

Kai-Roger Johansen 6 poeng,
Per Ivar Norum 4,
Oddvar Øyan 3,5,
Reidar Anderssen og Tormod Prytz 3,
Otto Prytz 2,5,
Arild Øyan 1,5 og
Kari Kristine Engan 0,5.

NM for synshemmede, eller landsturnering som vi kaller det heretter, ble spilt på Hurdal syn- og mestrings-senter 24. - 26. mars.

Det meldte seg bare 12 deltakere.

Som vanlig ble det spilt fem runder. Det var 2 klasser med 6 i hver, så alle fikk møte alle de andre i sin klasse.

Vi hadde en debutant, døvblinde Noah Arnøy, som nå har fylt 16 år. De andre døvblinde deltakerne var Olav Vik og Kari Kristine Engan.

I Sjakkpunkt står det: "Vi hadde det trivelig på Hurdalsenteret.

Hammersborg var musikkfri, og vi hadde den nesten for oss selv. Dermed ble det sosiale samværet svært hyggelig. Betjeningen i spisesalen, unnskyld at jeg ikke kaller den restaurant, er fortsatt blid og hjelpsom!"

Her er sluttstillingen:

Klasse A:

Per ivar Norum 4 poeng.

Sverre Fuglerud 3 7,5.

Olav Vik 3 6,5.

Oddvar Øyan 2.

Tormod Prytz 1,5 4.

Otto Prytz 1,5 3.

Klasse B:

Thore Larsen 4,5.

Kari Kristine Engan 3.5.

Arild Øyan 2,5 5,25.

Gustav Wang 2,5 3,75.

Noah Arnøy og Odd Einar Orvik hver 1 1,75.

I mange år har jeg lurt på hvordan Götalandsmästerskapet er. Det var ikke vanskelig å få Kari Engan med på å undersøke saken. Mesterskapet holdes hvert år og er åpent for alle synshemmede. Det første ble holdt for mer enn 50 år siden. Likevel har ingen norske deltatt før oss.

Dansker og tyskere har vært med.

I år ble Götalandsmästerskapet holdt i Alvesta 31. mai - 2. juni.

Alvesta ligger 30 mil øst for Göteborg og drøyt 40 mil sør for Stockholm.

Kommunen har ca. 20.000 innbyggere, og knapt halvparten bor i sentrum. Jordbruk og småindustri er de viktigste næringsveiene.

Turneringen ble spilt på Hotell Rådmannen, bare få minutters gangav-

stand fra jernbanestasjonen. Fra Oslo kan man ta tog med bytte i Göteborg. 15 personer stilte til start, og det ble spilt 5 runder. Det var en trivelig turnering, og ingen må bli overrasket om vi deltar neste år!

Kari ble nr. 8 med 2,5 poeng. Hun var eneste døvblinde. Jeg ble antakelig nr. 10 med 2 poeng. 5 andre sluttet på 2 poeng.

Lagkampen mellom Nord-Sverige og Trøndelag ble spilt 10. juli på Åre Fjällsätra, Undersåker, Jämtland.

Trønderne tapte, men det må opplyses at både svenskene og trønderne hadde forsterket laget med spillere fra andre kanter av landet. De to 7-mannslagene spilte to runder. Kari K. Engan spilte ved brett 7 og tok 2 poeng.

Så kommer vi til det tradisjonsrike åpne Norrlandsmesterskapet for synshemmede.

Det ble spilt 11. - 14. juli på Fjällsätra. I år var det 20 deltakere.

Det ble spilt 7 runder. 7 av deltakerne kom fra Norge, derav to døvblinde: Kari K. Engan og Noah Arnøy. Oppholdet på Fjällsätra er så trivelig at flere av oss har vært gjengangere i mange år.

Per Ivar Norum ble nr. 2 med 6 poeng, samme poengsum som vinneren. Per Ivar hadde bare litt svakere motstand, noe som gir færre kvalitetspoeng. Neste norske på premielista var Kari på 6.-plassen!

Hun spilte seg til 4 poeng. Selv klarte jeg bare 3, og det holdt til 14.-plass. Noah kom på 17.-plass med 2,5. Men Noah er bare 16 år, og han er så interessert at han rett og slett er nødt til å bli bedre!

Neste arrangement er landsdelskamp mellom Sør-Norge og "Provinsen", Danmark utenom hovedstadsområdet.

Den spilles på Hurdalsenteret 2. - 4. november. Påmeldingene sendes før 15. september til Odd Einar Orvik, e-post: od-ei-or@online.no, tlf.: 913.12.632. Han kan gi flere opplysninger.

Norske synshemmedes sjakkforbund gir ut Sjakkpunkt i punktskrift og Sjakketten på cd.

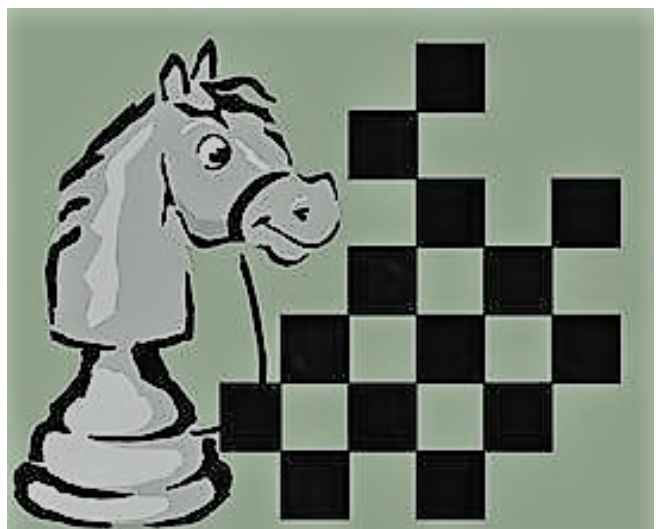
Der kan du finne fyldigere omtale av arrangementene. Dessuten prøver vi å vise sjakkpartier som synshemmede har spilt og sjakkproblemer.

Bladet koster kr 200 per år.

Ta gjerne kontakt med meg:

e-post. torpryt@online.no

eller tlf. 993.990.76.

NØD-SMS

I Syn-Hør bladet nr. 2, 2018 hadde vi en artikkel om NØD-SMS. Den virket å være nokså uoversiktlig.

Fra Berit Øie har jeg fått denne meldingen:

NØD-SMS
av Berit Rasmussen Øie

Tidligere har det vært gitt informasjon om det nye nødhjelpssystemet. Jeg forstod lite, og gjorde ingen ting. Men så kom jeg over noe, som jeg ønsker dele med dere.

På nettsiden politiet.no fant jeg helt nederst på forsiden informasjon om NØD-SMS. Det er veldig enkelt!

Å klikke på linken, NØD-SMS, får en informasjon om å registrere seg.

Først skriver du din mobilnummer, så fyller ut et enkelt skjema med ditt navn, hjemstedsadresse osv. Til slutt sende inn, og vips er en registrert!

Da kan jeg sende sms til nødnumrene 110 brann, 112 politi eller 113 ambulanse og be om øyeblikkelig hjelp.

Selvsagt må du skrive om hvor du er, hva det gjelder og hvor mange som er involvert.

Dette er et prosjekt nødetaten har frem til 2019, så jeg håper flere registrer seg. Da vil nødetaten se mangfoldet, selv om vi – forhåpentligvis! – ikke trenger akutt hjelp.

Lykke til med registreringen!

Storstua utvides på Eikholt

Fra Facebooksiden til Eikholt:

Endelig er vi i gang med den etterlengtede utvidelsen avorstua! På grunn av problemer med byggetillatelse, kunne byggearbeidene ikke starte som planlagt i begynnelsen av juni. Byggetillatelsen kom 3. august og nå er vi i gang.

Kursvirksomheten skal gå som planlagt i byggeperioden. Noe støy kan det bli innimellom. Om en stund får vi en «ny» og størreorststue med mye bedre akustiske forhold og belysning. Vi gleder oss!

Fra utsiden avorststua

De fant veien ut av det totale mørket

Del 2. Ragnhild Kåtas historie

Ola Bjørlo Strande, NRK.NO

Fra bokstaver til ord

Men en ting var å lære bokstavlyder. Å sette bokstavlydene sammen til ord og stavelser var verre. Ofte brølte Ragnhild ut sin frustrasjon og lærer Hofgaard måtte stadig ty til nye knep. Selv om hun ikke kunne høre en lyd elsket Ragnhild å danse. Belønningen etter gode arbeidsøkter var å lære både vals og polka.

Da de sammen endelig klarte å sette noen lyder sammen til ord, gikk arbeidet lettere. Dermed kunne Ragnhild også sette navn på gjenstandene rundt seg som hun kunne ta og føle på.

De første ordene Ragnhild lærte seg var ur, bord og fot.

"Hofgaard lot henne føle på uret og sa ur, la hennes hånd på bordet og sa bord, pekte på foten og sa fot. Dette gjentok de flere dager. Endelig gikk det opp for henne at ordene betegnet gjenstandene. Det var altså en sammenheng mellom det talte ord og tingene hun rørte ved."

– Arbeidet til Hofgaard var banebrytende i den forstand at det var jo ikke noe system som var utviklet fra før. Han måtte begynne på scratch, sier Per-Øivind Sandberg.

Spesielle evner

Ragnhild ble som et nytt menneske. Hun trakk Hofgaard rundt omkring, ville vite navnet på alle tingene rundt seg: Stol, sofa, pult.

"Og da hun endelig var fornøyd, løp hun ellevill av glede til sine døve lekekamerater og lærerne og viste med stor stolthet at hun kunne si navn på mange ting".

Ragnhild skal ha endret vesen full-

stendig i takt med økt kunnskap. Hun ble stadig mer munter og mer livlig, samtidig som ordforrådet ble utvidet daglig.

Per-Øivind Sandberg mener Ragnhild Kåta må ha hatt store evner selv også:

– Hun må jo ha vært en intellektuell kapasitet som klarte å lære seg å snakke bare med følelsene. Hun må ha hatt helt spesielle evner, sier Sandberg.

Besøk fra USA

Ryktene om Hofgaards banebrytende arbeid med den døvblinde jenta fra Vestre Slidre nådde etter hvert USA. Sommeren 1889 kom blindelæreren Mary Swift Lamson fra Boston til Hamar for å se hvordan undervisningen med Ragnhild foregikk.

Hun skal ha blitt mektig imponert over det hun så: Ragnhild kunne avlese et lydbilde ved å plassere fingre og hånd på leppene og kinnet til den som pratet, og så gjenta ordene. Lamson bidro også til Ragnhilds videre utvikling. Hun ga en tavle til Ragnhild, og når Ragnhild la papir på tavlen kunne hun også lære seg å skrive. "Og et nytt lykkelig øyeblikk var det da hun oppdaget at hun ved skrift kunne fortelle ting til den som var fraværende".

Et symbol for døvblinde

Dette besøket fra USA skulle en annen døvblind person dra stor nytte av. Øvelsene i artikulasjon og avlesning ble nemlig inkludert i opplæringen til Helen Keller. Keller var tre år yngre enn Ragnhild Kåta, og i likhet med Ragnhild mistet også Keller syn og hørsel etter sykdom i svært ung alder. Da Helen Keller var seks år gammel

fikk hun Anne Sullivan som lærer. Hun lærte Keller håndalfabetet, der trykk på ulike steder i hånda var en egen bokstav. Etter at Lamson hadde vært i Hamar, lærte også Keller å snakke.

Sammen med læreren Sullivan dro Helen Keller rundt om i hele verden og holdt foredrag om hvordan hun selv var blitt hjulpet ut av et totalt mørke og stillhet. Keller skrev også flere bøker og ble etter hvert det viktigste symbolet for døvblinde over hele verden.

Imponert kronprins

Ragnhild lærte seg også etter hvert punktskrift, eller blindeskrift. Elias Hofgaard skal ha grått av glede den dagen han fant Ragnhild sittende og lese høyt fra katekismen.

To år etter at Ragnhild kom til Furu-bakken, vinteren 1890, kom det ifølge Ragnvald Hammers beretning storfint besøk til døveskolen i Hamar: Selveste kronprins Gustav. Etter å ha snakket litt med Ragnhild skal kronprinsen ha blitt både imponert og rørt. Da han forlot skolen, ga han 50 kroner til Ragnhild.

"Da utbrøt hun gledestrålende: Kronprinsen er meget snill. Jeg vil kjøpe en ku. Jeg vil forære far og mor en stor ku!"

Skoleflink

At Ragnhild hadde lært seg å snakke var en bragd. At hun nå også kunne lese med blindeskrift bidro til at hun gjorde store framskritt også i de vanlige skolefagene. Et kart over Europa på veggen, der landegrensene var avmerket med opphøyde punkter, gjorde at hun kunne plassere alle land på rett sted. Hun var også god i praktisk regning, spesielt renteregning.

Selv om Ragnhild satt mye alene var hun også pratsom. Og hun hadde både humor og en god porsjon selviro-

ni. En dag skal en Oslo-dame ha spurt Ragnhild om det var lenge siden hun hadde sett sin mor:

"Da lo Ragnhild muntert og slo avvergende ut med hånden: Sett! sa hun og lo igjen."

Etter åtte år hos Elias Hofgaard ble Ragnhild konfirmert. For Hofgaard var dette en triumfdag, og han overhørte henne selv:

"Hun viste sikker forståelse, der var ingen vakling om meningen. En og annen gang kunne hun snuble over en vanskelig lydforbindelse. Men hun klarte det fint, bedre enn flere av sine skolekamerater".

Hofgaards triste skjebne

Etter konfirmasjonen måtte Ragnhild forlate skolen i Hamar. Uten Hofgaard som veileder stagnerte utviklingen. Han besøkte sin tidligere elev hver sommer. Da han så at Ragnhild ikke trivdes, fikk hun lov til å komme tilbake igjen på skolen noen år. Og da Ragnhild flyttet hjem igjen, fortsatte Hofgaard å komme på besøk, senest i påsken 1904.

Arbeidet han utførte med Ragnhild Kåta og de andre døve og døvblinde ved Hamar Døveskole tæret hardt på Elias Hofgaard. I tillegg til økonomiske problemer ble helsen stadig verre, både psykisk og fysisk. En sykkelulykke hadde dessuten skadet balansenerven til Hofgaard.

Balanseproblemene ble til slutt Hofgaards ende. I november 1906 stod han på Ljan stasjon, mistet likevekten og falt foran utenlandstoget. Hofgaard ble overkjørt og drept av toget, bare 50 år gammel.

Ragnhild Kåta sørget dypt over sin læremester, og ble innesluttet:

"Et sterkt lys i hennes mørke tilværelse var sløkt".

Del 3 i neste nummer.

Kiwi Bølevegen
Bølevegen 12
3724 SKIEN
Tlf. 35 59 30 74

EGER OPTIKK
Storgaten 33
4370 EGRSUND
Tlf. 51 49 07 78

Brillehjørnet Molde AS
Storg. 26
6413 MOLDE
Tlf. 71 21 80 75

Betanien Hospital
Bj. Bjørnsonssgt. 6
3722 SKIEN
Tlf. 35 90 07 00

Kiwi Bølevegen
Bølevegen 12
3724 SKIEN
Tlf. 35 59 30 74

Bilia Follo
Myrfaret 1, 1406 SKI
Tlf. 53 02 54 50

interoptik
Optiker Ramstad
Din leverandør av merkevarer

Torg gt.21 - Sortland | Tlf. 76 12 21 62

Kiwi Tingsaker
Senterveien 22
4790 LILLESAND
Tlf. 37 27 09 51

Pihl
Sjusjøvegen 2001
2612 SJUSJØEN
Tlf. 62 33 43 80

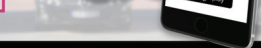
coop prix
Braveien Halden
7-23 (8-20)

Sola Optikk AS
Solakrossvegen 26
4050 SOLA
Tlf. 51 69 58 90 - www.solaoptikk.no

Joker Bulandet
6987 BULANDET
Tlf. 57 73 21 44

Al folkehøyskole og kurscenter for døve
Bakketeigen 51, 3570 AL
Tlf. 32 08 26 00 - www.al.fhs.no

Specsavers Optikk Hønefoss
3510 HØNEFOSS
Tlf. 32 12 21 85

05060 DRAMMEN TAXI
For enklere og raskere bestilling last ned vår app

Stange kommune
Storg 45, 2335 STANGE
Tlf. 62 56 20 00 - www.stange.kommune.no

Guri Kunna videregående skole
Skolegata 14, 7240 HITRA
Tlf. 74 17 43 00 - www.gurikunna.vgs.no

pibooptik
Torvet 8, 9405 HARSTAD
Tlf. 77 06 25 50 - www.pibo.no

eikholt
Eikholt Senter for Døvblinde
Helen Kellers vei 3, 3031 DRAMMEN
Tlf. 32 88 90 50 - www.eikholt.no

oticon
Wergelandsv 7, 3etg, 0167 OSLO
Tlf. 23 25 61 00 - www.oticon.no

Fjellheimen Leirskole
Vi tilbyr alle med utviklingshemningen uke med friluftsliv i Engerdal. Ring 400 24 950
Friluftsliv for alle

Signo Vivo
En virksomhet i Stiftelsen Signo
Sentrumsbygget, 3140 ANDEBU
Tlf. 33 43 88 00 - www.signo.no

PROVISTA spesialoptikk
Hovedkontor Arendal: **ProVista Teknologisenter:**
Tromøyveien 24, 4841 Arendal
Tel: 37 05 86 86
Fax: 37 05 86 87
Mail: oslo@provista.no
Oslo: Sporveisgt. 10, 0354 Oslo
Tel: 22 69 61 00
Mail: mail@provista.no
www.provista.no

Høgskulen på Vestlandet
www.hvl.no/twitter.com/hvl_no/facebook.com/hvl.no
Høgskulen på Vestlandet finn du på fem studiestader: Bergen, Førde, Haugesund, Sogndal og Stord.
HVL tilbyr framtidsretta profesjonsutdanningar i: Barnevern, Sosialt arbeid og Vernepleie (Bergen og Sogndal) Teiknspråk og tolking (Bergen)
Sjå nettsidene til HVL: www.hvl.no
HVL tilbyr fleire vidare- og masterutdanningar, mellom anna: Master i samfunnsarbeid (Bergen) Master i organisasjon og leiding (Sogndal) Master i samhandling innan helse- og sosialtenester (Førde)

BPA i Aleris – frihet til å leve *ditt* liv!

I Aleris har vi mer enn 10 års erfaring med alle aspekter av BPA-ordningen. Vi skreddersyr løsninger som er tilpasset deg, og kan gi veiledning på telefon 24 timer i døgnet, 365 dager i året. Du får god opplæring i det å være arbeidsleder, og møter en fleksibel og serviceinnstilt BPA-leverandør som støtter deg hele veien.

Velkommen til en hyggelig BPA-prat med oss!
bpa@aleris.no • 974 80 800
aleris.no/bpa

ER BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE (BPA) INTERESSANT FOR DEG?

Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

HAV BPA

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv bestemmer hvordan dagen skal være. Vi vet verdien av gode relasjoner til tjenestemottaker, ansatte og oppdragsgiver, som totalt sett gir deg ett bedre tilbud.

HAV AKTIV

Hav Aktiv er for deg som ønsker å være mer i aktivitet. Alt fra sit-ski, ski pigging, basket, sykling etc. Vi gir veiledning ift. til aktivitet og opplæring.

HAV FUNKSJONSASSISTANSE

Ordningen med funksjonsassistent er et nytt brukerstyrt virkemiddel for funksjonshemmede arbeidstakere. Nødvendig assistanse skal sørge for at du kan få eller beholde ordinært arbeid.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 22 22 88 • E-post: hav@havas.no • www.havas.no

HJELPEMIDLER

HØR MED OSS OM FORDELSAVTALER OG SERVICE-AVTALER

ATTO by Movinglife

Den perfekte scooteren på ferie, shopping eller andre tur-aktiviteter. Kom deg ut med ATTO og nyt dagene.

RAIZER by Liftup

En ny patentert løftestol som er en rask, sikker og mobil løsning når en person har falt og trenger hjelp til å komme seg opp igjen.

GATSBY by Vintage mobility

Scooter med personlig preg og egen sjarmerende stil, Sveitsisk kvalitet som går inntil 5 mil, toppfart er 9,9 km.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 21 21 52 • E-post: post@dinehjelpemidler.no • www.dinehjelpemidler.no

Returadresse:

LSHDB (Landsforbundet for kombinert Syns- og Hørselshemmede/Døvblinde, Skippergata 33, 0154 Oslo

LSHDB-sentralstyre 2016 - 2018

<i>Forbundsleder:</i>	<i>Åshild Johansen</i>
<i>Nestleder:</i>	<i>Kari Kristine Engan</i>
<i>Styremedlemmer:</i>	<i>Bibbi Hagerupsen</i>
	<i>Hege Beathe Dahlen</i>
	<i>John Sandell</i>
<i>Varamedlemmer:</i>	<i>Odd Paulsen</i>
	<i>Sissel H. Markhus</i>

LSHDBs hjemmeside: www.lshdb.no (stadig oppdatert)